

Synpunkter från Värmdö Fågelklubb, om Vägval Hemmesta

Värmdö fågelklubb har deltagit i dialogerna om trafiklösningar för Hemmesta, sedan ÅVS-processen inleddes för flera år sedan. Vi uppskattar att Värmdö kommun tagit ett omtag och nu öppnar för en dialog om fler möjliga vägval.

Grunden till utvecklingen av Värmdö kommun finns i Vision Värmdö 2030, med fokus på ökat kollektivresande, fler som går och cyklar samt minskat bilberoende. Där finns även önskan om en utveckling av Hemmesta centrum som lokalt skärgårdscentrum. En sådan utveckling kan endast bli verklig om området blir så attraktivt att personer boende även norr om Hemmesta väljer att utnyttja servicen lokalt i stället för att vardagshandla i Mölnvik.

Ett lokalt gatunät genom området ger säkra transporter till skolor och förskolor samt fritidsaktiviteter, cykel- och gångtrafikanter prioriteras. Här bör kommunen genomföra kommunikationsprojekt för att få fler personer att cykla till och från bussar, skolor och arbete. En relativt stor andel transporter på morgonen är att skjutsa barn till olika skolor. Ett sätt att minska resandet på morgonen är att återinföra syskonförtur till skolor. Idag kan syskon hamna i olika skolor vilket med sannolikhet medför att fler föräldrar tar bilen för att hinna få barnen till skolan i tid.

Att förtäta Hemmesta i centrum mot väg 274 samt mot kanten av Storskogen är en bra inriktning såsom det beskrivs i förslaget till detaljplan (dnr 2015KS/0489), men detaljplanen behöver justeras för att alternativet med trefältslösning ska rymmas. Det är den trafiklösning som Värmdö fågelklubb förordar då den klarar att långsiktigt ge ett bra flöde och bidra till en utveckling av Hemmesta centrum, samtidigt som Storskogen som rekreatjonsområde och grön kil med dess värdekärnor för biologisk mångfald kan bevaras för framtida generationer.

Det är viktigt att säkerställa att den sista gröna kilen mellan södra och norra Värmdö behålls. Detta område har höga naturvärden och är den sista korridoren för arter att kunna sprida och förflytta mellan norra Värmdö och området söder om. Skulle denna gröna kil byggas bort kommer naturvärden och rekreatjonsområden över ett mycket stort område långt utanför Hemmesta att försämrans markant för all framtid och går ej att restaurera.

Med detta sagt blir det tydligt att Värmdö fågelklubb anser att något alternativ med en tredje väg genom Storskogen är helt omöjlig. Nedan visar vi fler motiv varför.

Ekologiska värden

Under medborgardialogen visade den naturvärdeskarta som Ekologigruppen tagit fram att höga naturvärden finns dels i Storskogen, dels i Hemmesta sjöäng där särskilt sumpskogen mot Ploglandet pekades ut. I Värmdö kommuns översiktsplan finns också höga naturvärden utpekade i Storskogen och Hemmesta sjöäng med fokus på våtmarken närmast Hemmesta vägsäl, se bild nedan.

Urval av bild från "Mark och vatten med höga naturvärden gällande öp 2012-2030". Blå markering: Bevarandeområden med kommunala värden; grön markering: Bevarandeområden med regionala värden; röd markering: Ekologiskt känsliga områden.

En väg genom Storskogen skulle rasera det regionalt viktiga viltstråket i Stockholmsregionens grönstruktur. Därutöver skulle vägen i sig medföra en kraftig bebyggelseexploatering som skulle innebära total avskärmning av spridningskorridoren från norra Värmdö och övriga länet. Därmed går biologisk mångfald förlorad på sikt.

Hemmesta sjöäng

Hemmesta sjöäng restaurerades mellan 2011-2014 och vid invigningen fanns tre generaldirektörer samt Hans Majestät Kung Carl Gustaf på plats. Värmdö kommun visade stolt upp de åtgärder kommunen bidragit med i samarbete med Trafikverket, Länsstyrelsen och Världsnaturfonden WWF som bidragit till redundans mot översvämningar, näringsämnen, utökade lekrområden för Östersjöns gäddor, förutsättningar för rastande och häckande våtmarksfåglar samt ökad biologisk mångfald och ökad rekreation för värmdöbor och besökare.

En systemekonomisk analys och prognos togs fram av Värmdö kommun (dnr 11SPN/0074) med en prognos som visar att det ekonomiska värdet Hemmesta sjöäng kan komma att uppgå till 20 miljoner kronor per år. Värdet skulle kunna uppnås inom några år då våtmarken "mognat". Prognosen baserades på vedertagna metoder som relaterar ekosystemtjänster till olika marknadsbeteenden. De systemtjänster som rapporten tagit med är: biologisk mångfald, rekreation, fiskproduktion, värden för fågel, vattenrening, grundvatten, reglering av vattenflöden, produktion av biomassa och medialt värde. Rekreativvärdet och fiskproduktionen utgjorde de i särklass största värdeposterna.

Samarbetet med Värmdö fågelklubb och Sportfiskarna medför att inventeringar av fåglar och fiskar genomförs regelbundet. Dessa visar en kraftig förbättring av antalet individer och arter jämfört med innan restaureringen. År 2014 gick det totalt 63 gäddor från Östersjön upp för att leka i Hemmesta sjöäng och år 2017 ökade denna siffra dramatiskt till mer än 500 gäddor, En ökning med över 800

procent och därmed ökar även yngelproduktionen och det potentiella sportfisket i Torsbyfjärden. I år har Sportfiskarna ihop med Värmdö Fågelklubb och WWF fångat uppgående och nedåtgående fisk vid fiskvägen intill dämmet i sjöängen. Minst 500 personer har besökt fiskfällorna och diskuterat allt från fisk till kommunens politik. En social "hub". Dessutom bedrev Sportfiskarna naturvårdsskola för Värmdös elever där besökarna fick träffa på levande gäddor.

Fågelmässigt har sjöängen ökat andelen observerade och häckande arter. Innan restaureringen observerades årligen som mest 60-70 fågelarter, medan efter dämmet kom på plats ligger nu antalet fågelarter på över 130 per år. De flesta nya är våtmarksfåglar och flera är rödlistade exempelvis rörhöna och vattenrall.

Det som saknas är uppföljning av värdet för rekreationen, vilket skulle behöva genomföras. Värmdö fågelklubb kan med ovetenskapliga metoder konstatera att antalet besökare vid Hemmesta sjöäng ökat kraftigt sedan våtmarken restaurerats. Det handlar om familjer, vuxna och seniorer som rastar hundar eller kommer till fågeltornet för att prata om fåglar och fiskar, eller som följer med på våra turer runt hela sjöängen. Antalet medlemmar i fågelklubben har ökat från c:a 70 till över 280 stycken, en ökning på över 400 procent. Tidigare fanns inga exkursioner till Hemmesta sjöäng, idag ordnar Värmdö fågelklubb i egen regi sju per år och det kommer 20-40 deltagare per gång. Dessutom anordnar årligen andra fågelklubbar exkursioner till Hemmesta sjöäng, bl.a. Stockholms Ornitologiska Förening.

Fiskfällorna och fågelexkursionerna fungerar nu lika mycket som sociala träffpunkter än som rena fisk- eller fågelträffar. Därför anordnar fågelklubben fyra torsdagsmorgnar under hela april och de flesta av deltagarna är ensamlevande pensionärer som ser detta som en social mötesplats. Även nationella event där fågelklubben deltar, som Fågelskådningens dag lockar många besökare till fågeltornet, där barnfamiljer utgör en stor del.

Sumpskogen anses kanske vara av mindre värde, men den utgör en oerhört viktig del av Hemmesta sjöängsområdet. I dess olika biotoper häckar och rastar helt andra arter än i de öppna vattenområdena. Bland annat spillkråka, kattuggla, vattenrall och flertalet tättingar som stjärtmes, kärrsångare, sävsångare och rörsångare. Spillkråka och kattuggla är beroende av skogsområdet som angränsar till sjöängen, alltså Storskogen.

I kanten av sumpskogen löper också ett av Värmdös viktigaste viltstråk som fungerar som korridor mellan södra och norra Värmdö. Förutom de vanliga arterna som rödräv, älg, rådjur och dovhjort passerar mycket mård regelbundet. Värmdös enda kvalitetssäkrade lodjursobservation av är också från sjöängen där djuret passerade från söder till norr via Storskogen. Storskogen har många olika värden som grön kil och rekreation och om den gröna korridoren stängs genom exploatering av bebyggelse och förbifart med dess infrastruktur är det en förlust för Värmdöborna som inte kan kompenseras på något sätt.

Utöver ovan vill Värmdö fågelklubb betona vikten av smarta mobilitetslösningar

Busstrafiken bör samtidigt byggas ut kraftigt till Torsby där befolkningen ökar och därmed behovet av mobilitet. Det innebär även att den nya vändplatsen för busstrafiken och intilliggande ny pendelparkering anpassas och införlivas i planeringen av den kommande cirkulationsplatsen vid Hemmesta vägskäl som nu tas fram av Trafikverket. Detta skulle troligen minska antalet bilar genom

Hemmesta. Här finns en möjlighet att exempelvis vissa turer av kollektivtrafiken inte stannar vid varje hållplats vid genomfart av Hemmesta, utan stannar endast vid exempelvis Hemmesta Vägskäl, Kolvik och Grantomta för att minska genomfartstiden. Långsiktigt bör även alternativ med pendelbåtar in till Stockholm från bryggor vid Ålstäket och Torsby prövas.

För att underlätta hållbara transporter behöver utbyggnad av infartsparkeringar ske och vi uppmanar kommunen att söka dialog med markägare i syfte att få fram fler platser. Ett alternativ kunde vara ett parkeringshus mot Skärgårdsvägen, det skulle fungera som bullerskärm med bostadsbebyggelse bakom och med fördel kläs med växtlighet för att minska andelen hårdgjord yta i området. Om det krävs bör kommunen också aktivt köpa mark för att underlätta byggandet av fler infartsparkeringar. Långsiktigt bör kommunen sträva efter att det finns så pass bra kollektiva kommunikationer att alternativet med bil inte är självklart.

Värmdö Fågelklubbs yttranden bygger på och stärker kommunens vision Värmdö 2030 samt i gällande översiktsplan.

Här finns följande citat:

”Vi främjar en samhällsutveckling som värnar om naturens resurser och som innebär förändringar i vårt sätt att leva.”

”Värmdö är en unik kombination av naturens stilla skönhet och en mer stadslik livsstil. Vi värnar och vårdar gröna kilar, stränder och vikar med stor biologisk mångfald såväl som tysta miljöer och jord- och skogsbruk med djurhållning.”

”Tillgänglighet till naturmiljön är viktigt för det sociala livet, det rörliga friluftslivet och för hälsan.”

”Mellan Värmdös kommundelar rör vi oss framför allt med en väl utbyggd el- och biogasdriven kollektivtrafik eller med hjälp av cykel och till fots.”

”En väl utbyggd infrastruktur med minimal miljöpåverkan ger förutsättningar för boende och näringsliv att agera på ett hållbart sätt.”

Översiktsplanen har bland annat följande prioriterade frågor

”Kommunens långsiktiga utveckling genom arbetet med Vision 2030”

”Klimatfrågan – Värmdös utveckling måste anpassas till effekterna av klimatförändringar och bidra till att klimatmålen nås”

Värmdö 31 maj, 2017

Vänligen,

Yvonne Blombäck och Tom Arnbom

Värmdö Fågelklubb